

ऐतिहासिक पत्रस्तम्भ

श्री ५ बादशाह

श्री ५ सर्कार

श्री ३ महाराज

१

२

३

अजि --- --- --- --- ---
 उप्रान्त करणानिधान अम्बाहूतर्फबाट फौपुन १ च्याकुचि
 १ अम्बाका छयांजे २ भोटतर्फका दुईछिम्बु १ चिपोन
 च्यारिका १ येति उमा ६ गन्धे गुम्बामा गे अघि चिके खेम्बु
 सित निज गुम्बामा लडाईं हुदा नाथि भक्ति विग्रि सवे
 ६१७ सये रपियाको नीकसान भयाको हुदोहो निज जना ६
 का र अम्बाहूका जाचबुफमा चादि टाक ५ लाष ७
 हजार येति षचं लगाई निज गन्धे गुम्बा साविकवमोजिम
 तयार होला भन्ने वेहोराको भोटसर्कारबाट अम्बाहूतर्फ
 बाट येके वेहोराको अजि लेषि चिन ... १ ... का हजुरमा
 चढाई पठाया चिन ... १ ... बाट चादि टाक ५ लाष ७
 हजार र अम्बाहूलाई ३ ति जाचबुफ गय्या कामदारहू-
 लाई पनि दर्जाफिचको गजुर कल्की वक्सीष भै आउछ
 सो आयापछि गन्धे गुम्बालाई थोरावहुत केदि दि भोटस-
 कारले अम्बाहूले वाडिदिनु भन्ने भित्र मतलव इनको
 येस्तो भयो येति वेहोरा तहकियात हो अघि भोटसर्कारमा ४
 काजितर्फको १ कचहरि भेवुं गन्धे साहा ई ३ गुम्बातर्फको
 हुकुमि १ कचहरि हुन्थ्यो अब र ई ३ गुम्बाका वाडाहूले
 आफना आफना गुम्बामा वसि चिन ... १ ... को र लामा-
 गुहको जय मनाई ध्यान जप पुजा पाठ अधिदेषि चलिआ-
 याका रितवमोजिम गर्नु जांइ रक्खि ह्लसुन छयापि नषानु
 स्वास्निहूसंग संसर्ग नगर्नु हातहतियार जंगिकारषाना
 नराणु तिमी वाडाहूमा भागेजोले कसैकसैलाई घनदो-
 लष भयो भन्थ्यो सो घन पायुं भनि उमा गरि नराखु
 वाडाहूलाई दखिना चिया पुवाउनु अब उप्रान्त वाडाहू-
 की हुकुमि कचहरि नगर्नु भन्ने इथादि यो वेहोरा सवे
 कायज लेषि निज तिने गुम्बाका वाडाहूको सद्दृष्टाप
 पराई भोटसर्कार सामाहूतर्फबाट लि यो बन्नेवस्त गन्धे

को तहकियात हो अघि ... २ ... बाट र ... ३ ... बाट
 भोटसर्कारमा ४ काजिहूलाई हका चिठि आयाको वेहो-
 रामा ४ काजिहूले यांहांबाट ... ३ ... का हजुरमा अजि
 र अजिचिहू मुर्वेन कालो कुचिन थान १ र सुन धोजे १
 येति हुलाकमा हालि चढाई पठाइ पछि असल घोडा र
 मानिस ... ३ ... का हजुरमा चढाई पठाउला भन्ने तज-
 विज गन्धे अजिमा के के वेहोरा लेषि चढायाका छन हजु-
 रमा जाहिर हुन्थे छ हिजोआजको यहिसंम पछि जो परि-
 आउला विन्ति चढाउला सेवकका अजिका वेहोरामा घट
 वड पन्थाको होला छेमा करणा राषिवकस्याजावस् शुभमस्तु
 शुभम् - - - - -

-1-

अजि --- --- --- --- ---
 उप्रान्त गरिप्रवर वैसाक वदि ८ रोज ४ मा लेषिवकस्याको
 सिक्षेत्र वैसाक सुदि १५ रोज ४ का दिन आईपुगयो अति
 सिधे हेरि सिर चढाया बाकि षामिद अंग्रेज भोटमा आउ-
 दैनन् सुषिमसग मात्र लडदछन् भनि अंग्रेजसग मैले छोडा
 भोटमा जादैनो भन्थ्यो आउन्थाछैनन् तैपनि आफना सिधा-
 नामा वेस गरि वस्तु भनिदिन्यां काम गर्नु भन्थ्यो सिधे
 लेषिवकस्याको यो कुरा भोटकाजिहूलाई भन्थे हो कि
 वन्दाले बुफिन वाकि षामिद भोटैअक्षर कतिसम्म पढेउ
 काम पर्दा काम गर्न सकय्यां गरि पढनु भन्थ्यो लेषिवकस्या-
 का अर्थलाई चिठिपत्रको इधरउधर पर्नालाई जीतविन
 तहल पुग्था पढे सफा गर्नालाई र वन्दका लवज सफा हुन
 नसक्यो ऊकी नेकरको बससलाई भोटैअक्षर लेषपत्र गय्यां

दस्तुर सिकाई नेपाल ल्याउनुया कुराको विन्ति जाहेर गरा अचेल षचरा मसग राषेको छु यो षचरा पनि सेवक नेपाल आउदा लिई आउन पाया तहल पुन्याउन सकुला कि भन्या बन्दाका मनमा लाग्छ षामिद हाल यांहांको षवर चीनवाट नयां फोपुन आयो र डचारुंका लडाईंमा गयाको लिनालाये फोपुनस्मेत ह्लासातरफ फाकि आया भन्या कुरा गर्छन् चीन-वाट मानिस आयाको भन्ये तहकित जस्तो छ तर फोपुन मात्रं हो कि अम्वाहूँ पनि छन् यो कुरा तहकित छैन औ डक्के षम्बु र सारा भेषुन गन्धे गुम्वाका मानिसस्मेत डचारुंका लडाईंको बन्दवस्त गर्न भनि वसाक शुदि १३ का दिन गया वजारि हीडा भन्या डचारुंको कुरालाई गया-को होइन चिनवाट आउनुया अम्वाले डाकिपठाउदा गयाका कुरा हुन् भन्या हीडा गर्छन् भोटेका हाल हुये नयां राजा-ले हुंको चिर्नु गुम्वा गुम्वाका वाडाहूँसग गुम्वा गुम्वा-का लामवाडाहूँले राजकाजका कामका कुरामा अधि सन्ये छैनौ भन्या र हुंको र चिर्नुले परिआयाको राज-काजको काम गरौला भन्या जमानबन्दि लेषाई लिये अरु सवैले सहिछाप गन्या भेषुं गन्धे गुम्वाका लेषि चलायाका कुरा गर्दा अचेल सवै जमा भै यहि कुरा गर्न लागिरह्याछन् तहकित भयाको छैन वाकि गरिप्रवर डुकामा तरफ अचेल अंग्रेजले भीचदे लयायो भन्ये हीडा कुरा चलिरहेछ तहकि-त षवर छैन तापनि हाल अंग्रेजसग बन्दवस्त भयो भन्या तावांका वाडाहूँले लेषेको चिठि आयो भन्या कुरा भोटेको भारदारहूँ गछन् षामिद सिलिको घोडामाफिक कदम भयाको सेतो सबुजा १ दोष नभायाको पायां र मोल गर्दा ८० टाकमा घटदेन अरु पनि घोडा हेईंछु घोडा पाउनुया-विन्तिक किनि स्येवक हजुरका दर्शनलाई आउदा लिई आउछु गरिप्रवर अरु षवर ज्येथास्थित छ पछि जो होला विन्ति चढाउला स्येवकका उपर अजिमा कम ज्यादा पन्या-को क्षेमा बक्सी सवै पछेवाट दया करुणाको नजर निघा राषिवकस्या पाउला - - - - -

-1-

श्री ५ वादशाह

१

अर्जा - - - - -
उप्रांत गरिप्रवर षौष सुदि ८ रोज २ श्री लेषिवकसनुभ-

याको करुणापत्र माघ वदि ३० रोज ३ मा आइपुग्यो हरप हरप पडी अर्थ बुकि सिर चह्यायां ह्लासाका चार काजीका नाउमा लेष्याको चिठिको नकल उतारि यसं चिठिमा षामि पठायाको छ बिस्तार यसं बुकाउला तहा तिमिसित केहि कुरा चल्थो भने यसं नकलका आसये बुकी कुराकहानी भन्ये काम गर्नु भनि लेषि करुणा मै आयाका अर्थलाई ठूलो मेहरु भै बक्सी आयो आज मलाई कासेलका काजिहूँवाट येस कुराको वेहोरामा केहि कुरो स्वधयाका छैनन् स्वजबुक गरे भने हजुरका कृपापत्रका आसय बुकी स्वमाफिक कुरा-कहानि कामकाज गन्याछु * १ * वाट यांहां लहासाका अम्वाहूँलाइ गोर्षालिहूँले अधि लीआयको रितवमोजि-मको तोफा र * १ * गादीमा राज गरिबक्वनु भयाको गादी ममरष ली हाभ्रा हजुरमा पठाउ भन्ये * १ * वाट चिठि माघ वदि १४ रोज २ मा आइपुग्यो यो चिठिको यति बुझ पायां र विन्ति चह्याई पठायाको हो यस कुराको चिठि अम्वाहूँले यांहांवाट ताहां साजव्याहान पठाउनेछन् माघ सुदि १० रोज ५ मा ४५ दिन वेरामी भै पुराना उतारि अम्वा माया यो मन्याका ह्लास यांहां दाहा जिमिमा दवाउनु रह्यानछन् तेसै ह्लास चिन पठाउने रित रहेछ र चिन पठाउनुलाई ह्लास तेसै राष्येको छ १०८ दिनपछि पठाउछन् औ यांहांका हाल सुरथ येथायोग्ये छ लेषामा घटवड पन्याको होला अत्रान छु छेमा राषिवकस्याजावस् शुभमस्तु शुभम् - - - - -

-1-

श्री कुमारी

१

अर्जा - - - - -

उप्रांत श्रावण शुदि ५ रोजका दिन श्री सदर कीसलवाट लेषि बकस्याको सिक्षे अति भाद्र वदि ३० रोजका दिन आइ-पुग्यो सिक्षे अति हेरि सिर चह्याया वाकि निमीले बुकाउने-पन्या ह्लासा रकमको अमानत कामकाज गन्याको साल तमाम भै सकियाका ६ वर्षको कागजत्र आजसम्म बुका-याका रह्यानछो भन्यासहित दीन १२७ भित्रमा दफदरषाना * १ * खोकमा कागजपत्र दाषिल गरेनौ भन्या अैनबमो-जिम होला भन्या अति सिक्षे लेषिवकस्याका अर्थलाई विराना मुलुक अधिको रितुथित येस्तै ही भन्ये सेवकले

नबुलेको हुदा आपनु दुषन्दको र मुलुकको रित वेहोराको विन्ति जाहेरसाथ बहि बुकाउन पाया सेवकका उपर टहलले रिक्किवक्सनुहोला भन्थे मनमा लाग्दा बहि बुकाउन नसकिरह्याको थियो यस साल सेवकले वदला पाया अबर नयां कपतान जिनमानसि षतृ क्षेत्री ह्लासा आईपुग्ग्यावि-त्तिक नोज कपतानलाई यांहां दुकाउन्या कामकुरा बुकाई सेवकले गन्याका कामकाजको बहिपत्र रुपयांसमेत लिई बहि बुकाउनलाई हाजिर हुन तनमन गरिरह्याको छु भोटको मुलुक सदि बफान जगा ६ दिनका म्यादमा कमति वदता चन्याको निघा राषिवकस्यापाउला जो मेहेर अजिमा उच-निच पन्याकोमा क्षेमा वक्स्यापाउला - - - - -

इत सदा स्येवक कपतान चन्द्रमान काकि क्षेत्री-को कोटि कोटि सेवा सलाम -

-1-

अजि - - - - -

उप्राप्त गरिप्रवर फाल्गुण शुदि ४ रोज ५ मा लेषिवकस्याको सिक्षेपत्र चत्र शुदि १० रोज ४ का दिन आइपुग्यो हेरि सिर चाढ्यां वाकि घामिद हाल यहांको षवर डुकपाका र अंग्रेजका लडाईमा डुकपाले राति अंग्रेजका लस्करमा छ्यापा हानी अंग्रेजका मानिस धेरै मान्यो भन्या हौडा कुरा गछन् औ तावांगुम्बामा भोटसकारिवाट पठायको डेवगिन्दु भन्यालाई तावागुम्बाका भोटेवाडा र ताहिका रैयत मिलि फाल्गुण शुदि ५ का दिन मारि कास्याललाई डेवगिन्दुलाई हामिले मारिउ यसमा हामिलाई लाग्याको दन्ड बुकाउछी भन्या अजि लेषेको आइपुग्दा अचेल भोटेका भारदार यसै कुराको कौसल गछन् ठेगान वस्याको छैन बाकि घामिद डारुका लडाईलाई १० बकुला रुपयां षर्च पठाय लडाई छिनियाको छैन यो कुरो तहकित हो चीनवाट नयां अम्वा चाई आउछन् भन्या कुरा गछन् अम्वाहरू लहासा आईपु-ग्याका छैनन् घामिद अरु षवर येथास्थित छ पछि जो ह्योला विन्ति चढाउला वन्दा स्येवकका उपर अजिमा कम ज्यादा पन्याको क्षेमा षक्सी सवै पक्षे वाट अधिन स्येवकका छपर दया मेहेरको नजर निघा राषिवकस्या पाउला - - -

-1-

विन्तिपत्र - - - - -

उप्राप्त गरिप्रवर षासाका साद सिवानामा तिमि र कुटि-का २ धावा ताहां २ तर्फका जान्या सुन्या भलादमी राषि जाचबुकु गर्दा घटिवडि जो पन्याको छ जसको ठहराई हात्रा हजुरमा विन्ति गरि पठाउनु र यांहांवाट जो जवाफ सै आउला सोवमोजिम गर्नु भन्या वेहोराको मेरा नाउमा रक्कादस्षत गरिवक्सदा षासाका दोसाद कोदाह्रिमा गे कुटिका धावा फिकाई दोसादका २ तर्फका जान्या सुन्या भलादमी डाकि घर्मराज षतृ छेत्रीलाई राषि गेषासकारिको र भोटसकारिको सादसिवाना काहा काहा हो कुन कुन डाडो कुन कुन षोलो हो तिमि भलादमी मिफार जिमीदार-हरूचे काहासंम जान्या सुन्याको छ जस्ताको तस्तो कहि फरक नपारि लेषि सहिछाप गरिदेउ भन्दा २ तर्फका भला-दमि मिफारको जमानवन्दि लेषि सहिछाप गराई ली जमा-नजबन्दिको नकल र भोटसकारि गेषासकारिका भीमारदार वसि १० सालमा भयाका कागतपत्र र तम्रा भयाका प्रमाण ल्या भनि कुटिका धावासग भन्दा सकल लहासामा छ नकल यहि हो भनि ल्याउदा सोहि नकलमा अर्को नकल र नक्सा सुवेदार घर्मराज षत्रि छेत्रिका नाउमा भयाको रक्काको नकल नकम सवै उतारि चलाई पठायको छ जाहेर होला धिला क्यान भयाको भन्या हुकुम मजि होला साददोसादका कुरामा आकुले भन्या जसो नहुनाले धिलो हुन गयाको हो ताहावाट हुकुम मजिका जत्राफको सिछ्यापत्र आयापछि हजुरका प्रताप र मेरा बुद्धिने धाक्यासंम नुनपानिको सोखी गरि कामकाज गरी आउछु लेषदा हरपमा उचा निचा पन्याको गुनामउपर निवाहा वक्स्याजावस् जो मजि - - -

-1-

श्री ५ बादशाह श्री ५ सरकार श्री ३ महाराज
१ २ ३

अजि - - - - -

उप्राप्त कछणानिघान ज्येष्ठ वदि ७ रोज ५ मा चिनियां सिपाही १ ले र अर्को चिनियां मनुमा गोर्खालि अक्षर कुरा सिकन्या १ ई दुई भै सिपाहि चाहिको बन्दुक लि घरमा दषिनपट्टि फर्काई तारो थापी दषिनपट्टि पिठ गरि मतिर सामुन्ने पारि बन्दुकले तारो हान्दा मेरा षक्का कौसिम

म वस्याको थियां मेरा कपालदेखि १।२ हात गोलि कठवारमा लागि मेरा काखमा षस्यो र त्यो गोलिको बन्दुक हान्या को हो जो भयां पनि समाइ ल्याउ भनि भन्दा मेरा मानिसहरू उस वषतमा घेर रहेनछन् २।३ जना मात्र रहेछन् र तिनीहरूलाई पठायां तिनिहरूले उमकाउनन् भनि पतियार नमानि पछिबाट म पनि वधैचावाहिन्द् बन्दुकका आवाज भयापट्टि जादा मेरा मान्छेले निज चिनियां सिपाहिलाई तेसै फर्काई ल्याउँदा रहेछन् र म पुग्यां बन्दुक हान्या तिमिहरू हो भनि स्वद्धा चिनियांका भोटेनीपट्टिका षचरा भोटे कुरा जाथ्या रहेछन् तारो हान्याको हो तिमिलीलाई हान्याको होइन भन्ने ठाडा कुरा गन्या र अर्काका घर सहरपट्टि फर्काई तारो थापी हान्ने भनि त्यो बन्दुक मैले षोस्यां ति २ चिनियांहरूलाई चुल्ठामा समाई नछोडी ल्याउ भनी मेरा मानिसलाई अन्हाई म वस्याका ठाउँमा ल्याई थुनी अम्बाहरूसित पुन्याउ भनि मैले भन्दा सिपाहिका मालिक ढापचि ताल्वे हुन् तालुक उनैको हो ई कुरा अम्बाहरूसित हामिले भन्नु पर्देन अम्बाहरूसित भन्नुपन्या पनि निज ताल्वेले भन्नुपर्छ तालुक उनैको हो भनि याहाँ वरपरका मानिसले भन्या र गोलि बन्दुक मसित राषि जो भयाभरका कुरा ताल्वेसित गरि ई २ मानिस सुम्नी आउनु भनि पुन्याउन पठाउदा ति २ मानिस थुनि कसो कसो भयाको रहेछ वेहोरा बुकि कपतान साहेबसित भोलि बित्ति गर्न पठाउला भनेछन् र भोलिपल्ट गोलि लाग्याको काहाँ रहेछ कसो कसो भयेछ हेरि आउनु भनि ३ जना सुवेदारसंम दर्जाका चिनियांहरूलाई पठायेछन् र म वस्याको र गोलि लाग्याको ठाउँ हेरि कपतान उभियाका भया ता कपालमा लागी लाग्या रहेछ भन्ने तजविज ठहुरायो नयां सिपाहि हो येकवारमा छेपा गर्नु द्रवस कपतान साहेब भनि मसंग भन्या र मैले के क्षमा गर्नुपर्छ भन्दा २।४ फेदा कुटी छो ड दिनु भन्या र मेरा पनि यस्ता नयां सिपाहि छन् अम्बाका घरतिर तारो थापि गोलि उडि अम्बालाई लाग्न गया कसो हुँदो हो यहाँ अम्बाको ज्यू र मेरो ज्यू को कसैले यस्तो रित्रले दगा गरि माग्ने भन्या चिनः १... को बडो दल ५।६ सैन्हामा यहाँ ल्हासामा आइपुग्छ हाम्रा पनि २।३ सैन्हामा फौज आइपुग्छ दुनियांहरूको नास होला ... २... को वित्यास पर्ने यस्तै वेहोराले हुन्छ तसर्थ सिपाहिबे तारो हान्न सिकनु मनासिब हो तर अर्काका घर सहर मानिस भयापट्टि तारो थापि बन्दुकको गोलि हान्नु सभई वैमनासिक हो कौनै राजा वादशाहिक मुलुकमा पनि

यस्तो रित्रसित तारो हान्नु भन्ने छैन कानुन राहा निषाफ हुँवैन यस्तो वेकुफीलाई कस्तो सजाये गर्नुपर्छ बडा अम्बाहरू ताल्वेहरू जान्न वहि गै भन म ता अँले केहि जवाफ दिन्न भन्ने जवाफ दि हाँको दोमास्या लगाई पठायां र सो कुरा ताल्वेसित विस्तार गरेछन् र कपतान साहेबबाट बहुत मनासिब भन्नु भयेछ अब येस कुराको हामि मतलब गरि भोलि जवाफ पठाउला भनेछन् र भोलिपल्ट ति २ तारो हान्यालाई कानमा काठको अंकुसि छेडि सर उभोतिर फर्काई राता घजा बाधि सहर घुमाई ईनलाई साफसंग कुटि जागिरदेषि षारेज गरिदिन्छौं येस्ता सजाय गछौं येस कुरामा कपतान साहेबबाट मानिबक्सनुहुवस् ताल्वेको फापुनको बित्ति छ विन्तिको पाता भनि छिजे पाता २ पठाया छन् र तपाईंहरूका अँन निषाफमा तेस्तै सजाइ ठहर्छ भने तेस्तै गरिदिनुहुवस् भनि स्व पाता मेरो सलाम भनि फर्काई पठायां र सो रित्र गरि सहर घुमाई म वस्याका ठाउँमा मत्राई देखाउन ल्याई तारो हान्याका ठाउँमा पनि देषाउन लागि फेरि सहरमा पुन्याई बजारमा राषि कुटि येस्तो गर्नुलाई येस्तो हुन्छ भनि सुनाई केहि दिव थुनि छोडिदिन्छौं भनी येस्तो वेहोरा ... ३... का प्रतापले भयो ... ३... कै प्रतापले मलाई पनि गोलि लागेन ज्येष्ठ वदि ११ रोज ३ का दिन ढापचि ताल्वे र फापुन मेरो बँठकमा आई चादि तपाईंहरूले लि स्व चादिको टक मारि रूपयां हामि लाई दिनु भन्ने वेहोराको अँजि पठायाको जवाफ नेपाल ... २... बाट आयो कि आयेन भनि सोध्या र अँजि ता मैसे चढाई पठायाको हो जवाफ भन्या आइपुग्याको छैन चादि टाक १ को मोहर १० तपाईंहरूले भन्ने हामी ९ मोहरभन्ने १ टाक चादि गालि टक मादां चादिको कसर टक मादांको षर्च उठाई १० मोहर बसेन भन्ने हाम्रा ... २ ... का कौसलमा ठहर्न जाला कि तेस वेहोराले रूपयांको वेहोरा बसेन कि भन्ने जस्तो मेरा मनमा लाग्छ हामिलाई पनि नोकषान नर्ने चिन ... १ ... को पनि टहल गन्याओ ठहर्ग्या यो काम बडिये हो तर कस्तो मजि म आउंछ भन्ने जवाफ मैले दिवां र १० मोहर हामिले भनेउं ९ मोहर तपाईंले भन्नु भयाको छ नेपाल ... २ ... बाट कस्तो जवाफ आउंछ सो वेहोरा बुझी तेस भाउमा तपाईंको हाम्रो हुन्या सल्लाहा गरौंला समहेले कैले टाक १ को मोहर वा। कैले मोहर ९ कैले १०।११ मोहर हुन जान्छ आज गरेका भाउले सदां सर्वदा चलन्या भाउ गरौंला यो कुराको वेहोरा चड गरि-

दिनुभया बडीया हुदो हो भनि अम्बाहरूले भनि पठायाको छ भनि ताल्वे फापुनहरू भन्छन् तसर्थ यो वेहोराको अजि अजि मैले हजुरमा चढाई पठायाको हो हजुरका तजविजमा जो ठहर्छे सिद्धे भै वक्सी आया यांहां चिनीयाहृत्सित कुरो गर्दा हुं जो मजि औ ज्येष्ठ वदि ४ रोज २ मा लामागुरुको संवारि पौतलावाट नबुलैकामा भयो ये वदि ८ रोज ६ मा राजालामा पनि नबुलैकामा गया अघि छोकवा काजीलाई गुप्ती गरी मान्याको वेहोरामा भोट संस्कारमा जाहेर भयाकी रहेनछ र येस कुराको भोटे भारदारहरूको भिनि संछेप कुरा हुंदा केही कुरो थाहा पायाछन् र भेवुं गुंवाका वाडा ७ हजार ७ सयका मालिक मुष्ये वाडा ४ रहेछन् ति ४ मध्ये ट्युधुगे भन्ने वाडालाई ज्येष्ठ वदि ५ रोज ३ मा निज गुम्वाका वाडाहरू र ईनका मालिक ३ ईनिहरूले राति पक्रु सास्ति सासना गरि कुरा केरषार गर्दा चिके षम्बु १ राजालामाको सर्व काजकाम गन्या मंत्री जस्तो इया समान भयाको १ म ट्युधुगे १ हामि जना ३ छे मतो गन्याको वेहोरा छोकपा काजि हात्रा मतमा नपसि जाहेर गर्ला भन्ने जस्तो संषा लाग्यो र येसले धेरै कुरा विरायाको छ भन्ने वहना पारि पक्रु केहि दिन थुनि गुप्ति गरि षोला-मा हालि हामि ३ जनाका मतले मान्याको साचो हो अघि सेठका पालामा घपायाको लान्राड चिडवा १ चिके षम्बुका पालामा घपायाको ठिमैघुन छोरा र निजको भाई फुलुं काजि वाबु छोरा ईनिहरूलाई पनि मारि आउनु भनि हामि ३ जनाका मतले पठायाको हो लान्राड निवालाई र ठिमैघु-बुन वाबु छोरा र चाच्याडलो धैबुनलाई ता मान्यौ फुलुं काजिलाई मान् पठायाको हो षामशौर्गेका रैतान गहले ई काजि यांहां आयादेषि पुडो याहां बालि पनि सप्रने रोग वशद पनि नहुन्या हामिलाई सर्व कुरोको बडिया भयाको छ तसर्थ ई काजिका निमति जो दिनुपछं हामि दिन्छौं ई काजिलाई नमार् भनि चिके षम्बुलाई नीज रैतीहरूले चिठि पठाया छन् र स्व चिठि हेरि हामि ३ जनाका सल्ला हालें राजालामाको लालछाप चोरि कित्या कागज लेषि १०।१२ जना वाडालाई पठाई लामागुरु राजालामाको हुकुम छ तिमिलाई लिन आयाको हुं लहासा जानुपछं भनि कित्या लालमोहर देषायि फुलुं काजिलाई मानमर्यादासंग ल्याउनु र २।३ दिनका वाटा ल्यायापछि षोलामा हालि मारि आउनु भनि पठायाको हो मान्या नमार्ग्याको निघो भयाको छैन भन्ने वेहोराको जमानवन्दी निज ट्युधुगेले

लेखिदियेछ राजालामाको म्यासालाई पनि पक्रुदा तेसले पनि हामि ३ जनाको मत भयाको साचो हो भन्ने कुरो गरेछ र तिमि जना ३ छे के के गर्न आटचाको थियो सर्व कुरा षषोषाष कह भनि केरषार गरि सोझा अरु भोटे भारदार र सेजु काजि लामागुरुको दाज्यू धुं कुस्यो इनिहरू-लाई मानुं र वहापछि राजालामालाई तिमि बुडा भयो तिमि पर सरि ध्यानपुजामा वस भनि घपाई चिके षम्बुले राजा हुनु ट्युधुगेले चिके षम्बु हुनु कयासाले मुल मुष्ये कयासा हुनु हामि ३ जना मुष्ये मै लामागुरुलाई पनि हात्रा वस्येमा गराउनु अम्बा चिनियाहृत्लाई पनि हामिसित जोर वोर गर्न लाग्या भने जो पर्ला वेहोरीला चिनतर्फ जाउ भनि घपाई दिउला येति कुरो हामि ३ जनाको प्रान गया पनि नषुलोस् भनि भगवानका सुनको सूत्तिका पाउ पषालि-सो पषाल्याको चरणोदकले हामि ३ जनाको मुष धोई धरोधर्म गन्याको साचो हो भनि मिज ट्युधुगे र इयासा ई २ ले जमानवन्दी लेषि धैबु गुम्वालाई दियेछन् र भेबुं गुम्वावाट लामागुरु राजालाई दियेछन् ट्युधुगेलाई इयासा-लाई पक्रुशक्तिके चिके षम्बुलाई संच छैन भनि सेठे काजिका घरमा अघि वस्याको थियो वही विरामी भै वस्यो तिनिहरूको भित्रिसंछेर चाल बुकि अब मलाई निस्ये पक्रुन आटचा भन्ने थाहा पायेछ र ज्येष्ठ वदि ११ रोज ३ का १०।८ घडि दिन वाकिमा चिके षम्बु र सेठे काजिको छोरो काजि भयाको ई २ गधे गुम्वाका वाडा ८० ९० साख लि वन्दुक भरि पलेता सत्काई गधे गुम्वातिर भागी गया गधे गुम्वा पुग्यापछि तिमिहरू भागि गयाको क्या कारण हो किन गयो चाडो गरि आउ भन्ने भोटसरकारवाट चिठि पडाउदा हामिलाई फर्काई फिकाउनुपर्दैन हामिसंग लडाई गछौं भन्या म पनि तयारै छु भन्ने जवाफ चिके षम्बुले लेषि पठायेछ र भोटसरकारवाट भेबुं साहा गुंवालाई डाकिपठायाछन् र तिमिहरू कोपटि हुन्छौ भनि साहा गुम्वालाई सोझा गधे भेबुं गुम्वापट्टि हामि लाग्दैनो इनको सहि छैन हामी लामागुरु राजालामापटि लाग्या हु भन्ने कुरा गरेछन् र नीज चिके षम्बुलाई पक्रु मानुं भन्ने मत-लवमा डिगचिदिकि सिपाही वरपर गाउका सिपाहीहरू सबैले लहासामा भेला हुन आउनु भनेर चारै षुटतर्फका अडा गौंडा घाटमा रहुन्याहरूलाई सेठे काजिको छोरो काजि र चिके षम्बु तिमिहरूका जसका गौंडामा आउछन् तिनीहरू-लाई पक्रु भन्ने उदि छ भनि पक्रु तिमिहरूले पक्रुदा

हुजुरत गन्या भने वन्दुक भाला च्याप्सा चलाई मान्नु मान्या पछि टाउको ल्हासा कास्यालमा ल्याउनु भन्ने वेहोराको लालमोहर दस्कत वरोवर जगा जगामा पठाउन लागिरहे-
छन् चिके षम्बुपट्टि गंधे गुम्वा मात्रै छ गंधे गुम्बामा वाडा-
हृछ जमा जवान ३ हजार ३ सय छन् भन्ने वषान मात्रै छ
साबुद वाडाहृछ भने हजार वाहृ सय हुनन् यतिले मात्रै
सकन्याछैनन् चिके धम्बु भागि जाला भनि दुनियां भन्छन्
ल्हासादेपि गंधे गुम्वा ७।८ कोसको वाटो होला लडाई
होइजान्छ कि तेसै भागि जान्छन् येति कुरो भयाको तहकि-
यात हो हिजआज भोटसरकारमा दिनको दिन साना
ठुला भैभारदार सर्वे जमा गराई बरोबर कचहरि हुन्छ ई
कुषा पनि वाहिर राम्रो गरि जाहेर भयाको छैन चिके षम्बु
भागि गयाको मात्रै वाहिर जाहेर भैरहेछ मेरा छोराहृ
भोटे कुराका वाकीप भया जेठा छोराके भोटे भारदार चाक
रसित केहि दि लोभ देषाई केही कुरो पाइन्छ नत्र भने
येस्तो कुरो भयो भनि हाम्रा साहु महाजनहृ केहि भन्दै-
नन् केही कुरो भोटसरकारको लिन निमित्त येस वेहोरा-
मा टाक ३५ के मोहर थान २३३ षर्च पनि भयो यो षर्च
स्याहामा लेषी भने वेमुनासिध पर्ने आपनु षर्च गराउ भने
आफुलाई षान नपुग्ने षर्च नगरी भने भोटेका घरको मुद्दा
उसै नपाइन्या मेरो सानु औकात हुनाले येस्ता सानु कुराको
किजो विन्ति हजुरमा पार्नुपर्ने येस वेहोरामा जो मजि
अम्वाहृले वेपालका साहु माहाजन कपतानका हातमा छन्
तसर्थ भोटेहृले नदिया तापनि क्या होला कपतानसित गै
बजारका भाउ तलवमा चादि २० धोजे दि नगद ल्याई
सिपाहिहृलाई तलव वाडिदिनु भनि पठायाको छ भनि
फापुन र दापचि ताल्वे मसित भन्न आया र साचो हो
मसित भने रुपैयां छैनन् साहु माहाजनहृसित भनीला भनि
२ धोजे चादि निज फापुअसित चासनि लि हाम्रा साहु
माहाजनहृ देषाउदा चादि भने बेस रहेछ टाक १ को
मोहर ९ संममा किन्या नाफा भने छैन साउमा टुट परोन
भन्या र उसो भया येस भाउमा चादि तिमिहृ लि
रुपैयां मलाई देउ र म चिनियांलाई दिन्छु भन्दा अछ भाउ
घट्टला र बाहापछि चादि लिउला चिनियांहृलाई साह्रै
सकस परेछ भन्ने मनमा राषि साहुहृले हामिसित दाम
छैनन् भनि चादि पनि लियेनन् दाम पदि दियेनन् ई साहु-
हृले बजारका भाउमा येक हात लि येक हात दिनलाई
पनि येस्तो नाफापछि लागि....२... को अन्नेष राषना
निमित्त ई साहुहृसित कुरो गर्दा अन्नेषपछि नलागन्या

नाफा मात्रै षोजन्या हुनाले साहुहृसित बुझ नमिलि चिनि-
यांहृको काम सारिदिन पाइयेन हाम्रा चिनियांहृ नेपाल
गयाका आइपुग्या नेपालबाट रोकसोघ गराई ल्हासातर्फ
पठायुं भन्ने वेहोराको हाल अफसंम पनि षोर्षा ... २...
बाट हामिलाई लेषि आयेन भनि अम्वाहृ भन्छन् भनि
वाहिरफेर चिनियांहृ कुरा गछन् भोटेहृको येस्तो फगडा
यांहां भैरहेछ येस्तो मुद्दामा येस्तो फगडा भयो भनि भोट-
सरकारबाट मलाई अफतक केहि कुरो पनि भनेका छैनन् म
पनि चुप लागि ईनिहृको वेहोरा मुद्दा भित्रिसंक्षेप बुन्दैछु
हिजआजको हाल येस्तै छ पछि जो परिआउला स्व वेहोरा
बुकि वरोवर विन्ति चडाई पठाउला सेवकका अजिका बेहो-
रामा घटवड पन्याको होला छेमा करुणा राषिवकस्याजावस्
शुभमस्तु शुभम् - - - - -

-1-

श्री ५ सर्कार

१

अजि - - - - -
उप्रांत हजुरका करुणाले षोर्षा भोटका बिचमा अघिदेपि
ठुलो मेहरमानगि राषिवकसनुभयाको छ घा वन्दवस्त भया-
मा सालिन्दा १० हजार रुपैयां बुफाउन्या हकलाई सालिन्दा
चैत्र मैहामा बुफाउला भन्या विस्तार सर्वे श्री कर्णेल साहे
बसंग बिन्ति गरि ताहां पनि विन्तिपत्र चडाई पठाउनुभया-
को छ सोवमोजिम सालबसाल चैत्र मैहामा रुपैयां बुफाउ-
न्या वन्दवस्त वाधी बक्सनुभयेन भन्या मलाई र ढविसे
हामि २ जनालाई गाफलि पर्न्या वेहोरा सर्वे श्री कर्णेल
साहेबलाई जाहेर छ हामि २ जनाले पनि ताहा...१...
को नोकसान नपर्न्या काम गन्याको छ ताहां हजुरले हामि-
माथि मेहेरमानगि राषि विन्ति पारिवकस्याजावस् भोटका-
मालिक भारदारहृलाई पनि हामि २ जनाले विन्ति पारि
छिन्या काम गरौला हाम्रो कोति विन्ति

ईत श्री षजांचि निमाधंडर ढविसेको कोटि कोटि सलाम
इति संवत् १९१४ साल मिति भाद्र वदि १० रोज
६ ल्हासा शुभम् - - - - -

-1-

श्री तलेज्यू

१

अजि - - - - -

उप्रान्त गरिपर्वर कार्तिक सुदि १५ रोजका दिनमा लहासा
सहरभरका छोटा बडा सर्वका घरघरका कौसिबुर्जामा धजा
घाम्नु नाचकृतम गर्नु डेरुङको लडाईं हामिहरूले जित्यौ
भनि उदि भयो र आपना आपना कौसिमा रंगिचंगिको
धजा वाँधि राति गल्ली गल्लीमा नाच गरि उषसव गन्या
सडाईं जिति आईथ्यु भन्ने मानिस भन्ने कोहि आयाका छैनन्
अम्बाहरूबाट चिह्नपत्रको किन्वाप थान १ र चिठि तिमिले
लि आयापछि हामिहरूबाट पनि कुचिनचाहि दिने दस्तुर छ
भनि चिनियाँहरूवाँट भन्न मंसित आया र सर्कार बुझाउन
पन्या माल हो यांहां म लिन्न कार्कि कपतान नेपाल जान्छन्
उनैका हात पठाया फेर पन्याछिन भन्या र तीज कपतानका
हात अम्बाहरूबाट चिठि र माड त्वाड कुचिन थान १
घाना ठुला गरि खादिका इफे ७ पठायाको छ कार्कि कप-
तानले हजुरमा बुझाउनेछन् मलाइ यांहां बुझाउनपने अयेन
सवाल ... १... माईका गहना बुझाई बुझी लियाको भर्पाई
ली यांहांबाट रोकसोद भै निज कपतान मार्ग वदि १३
रोजमा नेपालतरफ आया चिनियाँ भोटे भारादार कासेलमा
केहि कुराको सोदसाद पने हरहम्सेस जान पन्या गोषालिको
इज्जत हुसमत राषि परपोसाक गर्नुपने तसर्थ सर्कारबाट
सिपाहि जना १२ के पोसाग बन्स्याको रहेछ सो पोसाग
फाटि गलि जादा कार्कि कपतानले बुझाउन नसक्दा ताके
कालामोहरुपयां १२० मलाई बुझाया अवि पनि १२ सिपा-
हिलाई नम्बुका वखु वकसनु भयाको रहेछ आज टह्लुवा १
समेत सिपाहि १३ के दामासाहिका हिसाप गरि जना ७
माने लैजानु भनि हुकुम मजिखे टह्लुवासमेत सिपाहि ७ र
अरु पपरि ५ जमा जना १२ लाई पछि वदला दिन आउ-
न्यालाई ई १२ वषु बुझाउन्या गरि आज दर्जामाफिक वाडिदे
भन्ने मजि भै आया सोमाफिकसित वाडिदिदा हुँ मेहरमान
कदरदान हजुर उदय हुनुहुन्छ जो मजि यांहांका अरु हाल
सुरथ यथायोग्य छ लेषतामा घटवड भयाकोमा मपर क्षमा
राषिवनस्याजावस् - - - - -

अजि - - - - -

उप्रान्त महाराज चैत्र वदि ३ रोज १ मा आयाको पत्र चैत्र
सुदि १० रोज २ मा आइपुग्यो ये वदि १ रोज ३ मा
लेषिआयाको पत्र १ वंशाष वदि १ रोज १ मा उमा कस-
नापत्र २ आइपुग्यो पत्रको दर्शन बरि अर्थ बुकि सिर
चह्यायां लहासाका अम्बाहरूलाई ... १... वाट लेषिगयाको
चिठिको नकल १ यसै चिठिमा पामि पठायाको छ विस्तार
तेसले बुझाउला वातचित हुँदा केही कुरा चल्यो भने यसै
नकलका आसयेवमोजिम वातचित गर्नु यांहांवाट अधिका
रितवमोजिमको वर्ष ५ को मामलिङ २४ साल पदंथ्यो ...
छालमा पनि हाँत्रो २४ साल पछि अधिका रितले हाँत्रा
२४ सालका ज्येष्ठ असारमा जानुपने रितमा यसै सालका
मैहा ५ भित्र शुद्ध ज्येष्ठ सुदि रोज १ लाग्या पछि आउनु
भन्ने लेषि जादा येहि सालमा आउनुपछि कि आगे सालमा
आउनुपछि येस कुराको आफुहरूबाट अति सिखा दिनुभया
वदियाहोला भन्ने आसयेसंग कुरा गरि अम्बाले भन्यावमो-
जिमका कुरा चाडो गरि यांहां लेषि पठाउन्या काम गर
भनि मजि मै लेषि आयाका वेहोरामा अम्बाहरूलाई लेष्या-
को चिठिको नकलको आंसये बुकि यांहां ई कुराको प्रसन्न
अम्बाहरूका कारिदाहरूसित भयो र फाल्गुन सुदि १ का
दिन चिनियाँ संवत् फेदी रहेछ थोदि ५ सालमा
नेपालवाट रमना भै थोदि ६ साल लागेपछि
... २ ... को दसैन गर्नुपदी रहेछ र हाँत्रा २३ साल रहेदी
रहेछ २३ सालका ज्येष्ठमा तांहांवाट चिन जानालाई रमना
गर्नुपछि वाटामा लडाईं कते काही छैन सुविस्तासंग जान
पाइन्छ भनी अम्बावाट भन्छन् भनी मलाई भन्न पठायां
२३ सालका ज्येष्ठ असारमा चिन जानुपछि औ डुक्पाको र
अंग्रेजको लडाईं माघमा जोरियाको तहकित हो गलश भने
अंग्रेजका २ साहेब र २।३ सये सिपाहि पक्रिशा डुक्पाका
सिपाहि १००।१५० पन्या भन्छन् येस कुराको बेहोरा बुकि
तहकित गरि पछि विन्ति चह्याई पठाउला अरु यांहांको
हालसुरथ येथायोग्य छ लेषतामा घटवड भयाको होला
छेसां करुणा राषि वनस्या जावस् - - - - -